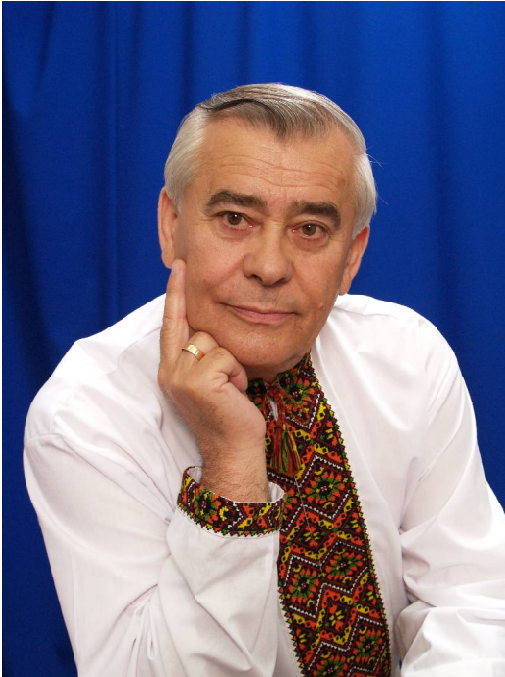

ВИДАТНІ
ОСОБИСТОСТІ НАУКИ

У серпні 2015 року виповнюється 75 років з дня народження та 50-річчя творчої діяльності письменника, вченого, громадсько-культурного діяча – члена НСПУ, Національної Співки краєзнавців України, члена редколегії "Обрії", доктора філологічних наук, професора, академіка АН Вищої школи України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Міжнародної премії ім. Воляників-Швабінських (США), Всеукраїнських премій у галузі науки, культури, мистецтва та краєзнавства ім. академіка Дмитра Яворницького, ім. Івана Огієнка, ім. Братів Лепких, ім. Івана Франка, ім. Василя Стефаника, ім. Івана Вагилевича, ім. Тараса Мельничука, завідувача кафедри українознавства і філософії Івано-Франківського національного медичного університету Качкана Володимира Атаназійовича. У його набутку більше вісімдесяти книг поезії, прози, документалістики та публіцистики, праць з фольклористики, історії і теорії літератури, історії України, філософії, культурології, пресології, історичного та літературного краєзнавства, кілька тисяч публікацій з різних галузей знань у вітчизняній та світовій періодиці.

Вітаючи пана Володимира з ювілеєм, бажаємо йому творчого довогліття, щедрих засівів на ниві красного письменства.

Сьогодні ми ознайомлюємо читачів з окремими матеріалами, що розкривають різноаспектну діяльність ученого.

Редколегія журналу "Обрії"

Євген БАРАН

З ПОНИЗЗЯ – НА УЗВИШШЯ

Хтось може чекає, що я почну із критики, себто розноситиму книгу (Володимир Качкан. Епістоли серця: Поезії днів моїх. – Коломия: Вік, 2011. – 238 с.) на чім світ стоїть. Сього не буде. Не тому, що шкодую автора. Просто, мені здається, що я підійшов до розуміння потреби цієї книги для самого автора.

Ніхто не закине Качканові, що він не розуміється на літературі. Ба більше, ніхто не закине Качканові, що він не чує слова. Він завжди був в епіцентрі творення. Він завжди добре чув слово. Він не просто його чув, він його боготворив.

Склалося так, що Володимир Атаназійович у літературу прийшов як публіцист, фольклорист і науковець. Йому забракло наснаги й одержимості, аби обійти всі Карпати із зошитом під пахвою і знайти свого вічного оповідача. Але йому стало снаги відчуті і передати дух народної творчості через дослідження біографічної канви. Інакше не появило-

ся б його дослідження "Михайло Павлик і уснопоетична народна творчість". Принаймні, виглядало б ідеологічно штучним, а не ідеологічно правильним. Бо між штучністю і правильністю – відстань у натхнення і талант.

Мабуть, кожний український філолог (філолог за духом, а не дипломом) знає його нарисові україноцентричні серії-дослідження, які принесли Качкану заслужену відомість у літературних колах.

Здається, ніхто не чекав, що Володимир Качкан почне писати прозу і поезію. Не так. Ніхто не очікував, що він вийде зі своєю прозою і поезією на люди. Культурні стереотипи вигідні тим, що не змушують думати і розуміти, а вимагають підпорядкування, сліпої покори.

Ось пише чоловік наукові статті і публіцистичні матеріали, тому йому зась до творчості: "Швець знай своє шевство і в кравецтво не мішайся!".

Творче "самогубство" Качкана в мене

викликає повагу. У його віршах є найголовніше – вічне бажання творення. Качкан – лірик. Природжений лірик. Він бароковий у житті, побуті, творчості. Він яскравий стиліст орнаментальної традиції в літературі. Можливо, сам того не зовсім усвідомлює, але його мова (проза, поетична) є мовою орнаментальної культури, яка стала попередницею, провісницею українського літературного бароко.

Такого пешеного стилю годі шукати. Здається, так не пишуть і так не живуть. Але так мріють! І се той важливий концепт творчості.

Володимир Качкан видає вже п'яту поетичну книгу за якісь там 16 років: "Кетяги Рибнянської осені" (1995), "Молитва опалого листа" (2000), "Вогонь твоїх очей" (2005), "Тасьма літа" (2009), "Епістоли серця" (2011).

Людина має право на творчість. Людина повинна плекати в собі дух творчо-

сти. Аби не змаліти і не загібти у світі, який і так маліє і гібіє без нас. Людина повинна (думаюча людина, творча людина) залишити на Землі слід, за яким пізнаємо дорогу до Божого в собі. Бо творча людина залишає після себе не тільки жінок і коханок. Творча людина залишає зоряний слід, який манить, який звільняє, який облагороджує...

Качкан пише, як живе, як дихає. Як любить і помиляється. Як грішить і очищується від гріха. Він великий у тому, що показує шлях звільнення від стереотипів і кимось установлених правил співіснування.

Я не знаю, чи такий уже гріх – вірші. "Господь стихи простить", – фраза Коцюбинського щодо віршів Філіяньського є вдалою фразою і не більше. Господь не простить зради своєму еству. І в цьому служінню своєму духовному еству, намаганню вирвати його з раців суспільної несвободи і залежності від культурних стереотипів Качкан залишається взірцевим творчим Дон-Кіхотом, який чітко знає одну вічну і банальну істину: будь-яке вчення не є довготривалим, завжди знайдеться учений, який тебе перевершить. Але у творчості людина завжди неповторна. Неповторна навіть у своїх творчих недоліках і слабостях. Тому я поважаю мужність Володимира Качкана як творця світу, у якому він завжди чується своїм і потрібним. Щось є у його поетичному світі від дитячої наївної віри у царство добра і справедливості, де панують мир і злагода, де панує Жінка – мати, дружина, кохана. Така мала потреба і така вічна і болісна дорога-пошук цього світу...

Сьогодні так багато пишеться і друкується віршів – різних. Їх читають і ще більше не читають. І так мало людей-віршів. Які вбирають і носять у собі світи. Дивні, незрозумілі, недовершені, але – світи. Їх справді небагато. Їх одиниці. Моє професійне вдоволення полягає у тому, що я розпізнав одного з цих диваків, людину-вірш – Володимира Качкана. Комусь це може видатися моєю забаганкою чи необов'язковою галицькою компліментарністю. Я смію твердити, що Качкан – єдиний і неповторний у своєму роді творець вимріяного світу і вимріяної поетичної мови. І се та правда, яку сьогодні я оприлюднюю.

* * *

Володимир Качкан вже давно не

розмінюється на книжковий дріб'язок. Він творець книг-гігантів, навіть якщо в цій книзі надбудуємо невеликі есеї і сильвеги. Усе одно це подано широко, з качканівським розмахом.

В. Качкан – трудоголік. У всьому: у роботі; у відпочинку; у здавалося б простих балачках на Франківській стомерівці. Він мислить глобально, стратегічно. І ці, здавалося би, прості портрети діячів української культури, подані у класичному качканівському орнаментальному стилі, але зі стилістичними прикрасами, – цілком вписуються у традицію галицького портретописання другої половини XIX – першої третини XX століть.

В. Качкан – людинознавець. Він розглядає здобутки і втрати української культури крізь призму біографій її носіїв. Сей труд – труд публіциста-популяризатора і науковця-просвітянина, такий простий і прозорий на перший погляд, є каменярьською працею, одержимого внутрішнім культуртрегерством...

У двотомнику масмокласичний поділ на розділи. Се його розвідки про людей сучасної української культури. І тут оцінки, знахідки, порівняння власне авторські. Се той невдячний труд, коли Тобі доводиться, можливо, навіть бути першопрохідцем, сказати добре слово про сучасного автора. Се при тому, що сучасний автор аж не є такий лагідний і приємний у спілкуванні, що потім інколи доводиться шкодувати, що Ти присвятив йому час, зупинився на розгляді його творчості. І тільки те рятує, що така людина, не зовсім приємна у спілкуванні, справді є яскравою творчою особистістю. І тоді ти вже себе тишиш тим, що працюєш на завтрашній день, не чекаючи подяки за нинішній труд...

Серед героїв – імена Володимира Барана (Коли час безсилий), Богдана Бринського (З мистецького азбуковника спраглого стиліста), Олега Гриніва (Філософема його життєдіяльності; Держава – як огненна злива), Василя Гука (Свіча життя – малій батьківщині), Ярослава Ткачівського (Подужання порогів мужності); Нестора Чира (Бистринь життя і піднебесний зойк душі), Марії Шалайкевич (Я піду за тобою на край світу), Анатолія Авдієвського (Маестро), Михайла Андрусяка (Документалізм – концептуальна кода життєтворчості), Юрія Лесюка (Світ, якого уже нема); Михайла Сливоцького (Співанками мене мати виголикала...), Дмитра Юсіпа (Земносили

очищає пам'ять) – усього 25 есеїв у Першій книзі і 26 – у Другій книзі.

У розмові з письменницею Галиною Турелик (Виспів Другої книги) Володимир Качкан привідкриває таємницю своєї творчої роботи: "Одна із пріоритетних моїх ліній творчості – документально-художня. Це та ділянка дуже легкої і складної роботизни, коли спочатку на стіл лягають численні записи, виписки із різних джерел, родинні документи, спогади або й зафіксовані диктофоном живі свідчення, "шматочки" невідомої біографії, листи. Вся оця "руда" вистоюється, вилежується, вивіряється попервах часом, відтак енну кількість разів підступаєш до неї і чекаєш якоїсь благовісної хвилі, коли до серця проб'ється невидимий стукіт: можна, пора!". Але се лише один із тих творчих ходів, який у результаті дає цілісне творче полотно.

В. Качкан – один із небагатьох письменників, який фахово може написати про письменника, про музиканта, про художника, про майстра народної творчості. Він добре знає контекст історичний та культурний XIX–XX століть. Се допомагає йому витворювати не локальні біографії, а дати портрет покоління, вписаного в ту чи іншу історичну, культурну, політичну епоху. Принаймні відтворити найяскравіші пориви того чи іншого покоління української культури.

Володимир Качкан – українознавець і україноцентрист. Він не заціклюється у своєму нарисово-публіцистичному слові на постатях регіональних, західноукраїнських. Ні. Його цікавить українська культура в повноті свого соборного вибору і соборної долі. У цьому він є одним із виїмкових дослідників-українознавців.

І насамкінець. Кожній із постатей, яких Качкан популяризує, він уміє надати індивідуального колориту: чи це через штрихи біографії; чи через особливості творчої манери, а чи почерез особливості сприйняття або несприйняття його творчого доробку спільнотою.

Книги Володимира Качкана сильні своєю виховною, дидактичною функцією. Це аж ніяк не применшує значення роботи письменника і науковця. Се лише підкреслює всю вагу стратегічної мети, на яку працює сей унікальний у своїй простоті чоловік. Се мета – проста як день – завтрашнє буття України, яке неможливе без опертя на той фундамент, який будувався вчора і будується нині.